

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานการดำเนินการวิจัย โดยได้เสนอตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ
3. หลักการพัฒนาหลักสูตร
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร
5. การพัฒนาแผนการสอน
6. การตรวจสอบประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน
7. การจัดการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติและการประเมินผล
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

จุดประสงค์

กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเป็นกลุ่มประสบการณ์หนึ่งที่มุ่งให้ผู้เรียนมีนิสัยรักงานเห็นประโยชน์ของการทำงาน ทำงานเป็น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อันจะนำไปสู่การดำรงชีวิตที่ดี พึ่งตนเองได้และเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องปลูกฝังให้มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2535, หน้า 99)

1. มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เบื้องต้นเกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวัน และงานที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

2. มีทักษะในการใช้มือ เครื่องมือ และทักษะในกระบวนการทำงาน ทำงานอย่างมีแผนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยเหลือครอบครัว และผู้อื่นได้ตามสมควรแก่วัย

3. มีนิสัยที่ดีในการทำงานและรู้จักพึ่งตนเอง

4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีการปรับปรุงผลงานและกระบวนการทำงานให้ดียิ่งขึ้น
ฉะนั้นหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ จึงมีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติ

3 ประการ คือ ทำงานเป็น มีนิสัยรักการทำงาน และมีการปรับปรุงงานอยู่เสมอ

โครงสร้างเนื้อหา

โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มี 2 ส่วน คือ งานบังคับหรืองานที่เรียนต่อเนื่อง และงานเลือก ซึ่งมีโครงสร้างดังนี้ (กรมวิชาการ, 2535, หน้า 110-121)

1. งานบังคับหรืองานที่ต้องเรียนต่อเนื่อง ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ให้เรียนเพียง 2 งานคือ งานบ้านและงานเกษตร การให้เรียนเพียง 2 งาน มีเหตุผลดังต่อไปนี้

1.1 งานบ้าน - ที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัย 1 ใน 4 ของมนุษย์ จึงเป็นความจำเป็นที่ทุกคนต้องรู้จักการจัดการบ้านเรือนของตน เพื่อช่วยตนเอง และครอบครัวให้ได้ก่อน แล้วจึงช่วยสังคมเป็นอันดับต่อไป

1.2 งานเกษตร - การเกษตรยังคงเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศแม้ว่าจะมีแนวโน้มไปสู่โครงสร้างของการเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ แต่ก็มีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมที่มีเกษตรเป็นพื้นฐาน

2. งานเลือก กำหนดให้มีงานเลือกตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ทั้งนี้เพื่อให้ท้องถิ่นซึ่งหมายถึง เขตการศึกษา จังหวัด กลุ่มโรงเรียน และโรงเรียนมีโอกาสมากขึ้นในการพัฒนารายละเอียดและจัดทำหลักสูตรให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนหรือของท้องถิ่นมากขึ้น

เวลาเรียน

เวลาเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้น ป.1-2 มีเวลาเรียนชั้นละ 300 คาบ ชั้น ป.3-4 มีเวลาเรียนชั้นละ 600 คาบ และชั้น ป.5-6 มีเวลาเรียนชั้นละ 900 คาบ ดังตาราง 1 (กรมวิชาการ, 2538ข, หน้า 71)

ตาราง 1 แสดงอัตราเวลาเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

ชั้น	เนื้อหา	เวลาเรียน	หมายเหตุ
ป. 1 - 2	1. งานบ้าน 2. งานเกษตร 3. งานเลือก 3.1 งานประดิษฐ์และงานช่าง 3.2 งานอื่น	200 คาบ 100 คาบ : 1 หรือ 2 งาน	การแบ่งเวลาเรียน 1. งานบังคับและงานเลือก แบ่งสัดส่วนเวลาเรียน เท่ากับ 2 : 1 2. การแบ่งเวลาเรียนในงาน บังคับและงานเลือกถือ หลักให้ความสำคัญทุก แขนงงานเท่ากัน
ป. 3 - 4	1. งานบ้าน 2. งานเกษตร 3. งานเลือก 3.1 งานประดิษฐ์และงานช่าง 3.2 งานอื่น	400 คาบ 200 คาบ : 1 หรือ 2 งาน	
ป. 5 - 6	1. งานบ้าน 2. งานเกษตร 3. งานเลือก 3.1 งานประดิษฐ์และงานช่าง 3.2 งานที่เตรียมไปสู่อาชีพ	600 คาบ 300 คาบ : 1 หรือ 2 งาน	

ประสบการณ์เกี่ยวกับงานที่เตรียมไปสู่อาชีพ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

1. แขนงงานบ้าน

1.1 งานอาหารและโภชนาการ กำหนดหัวข้อเรื่อง คือ ประเภทของอาหาร การเลือกซื้อ วิธีทำ การเตรียมการใช้และการเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ การจัดจำหน่าย และการให้บริการ ประกอบด้วยเรื่องอาหารคาว อาหารจานเดียว อาหารตามเทศกาลของท้องถิ่น อาหารว่าง การถนอมอาหาร ขนมไทย ขนมอบผิง เครื่องดื่ม

1.2 งานเสื้อผ้า กำหนดหัวข้อเรื่อง คือ ประเภทและคุณสมบัติของผ้า วิธีซักกรีด การเลือกซื้อสารซักฟอกและปรับสภาพเนื้อผ้า การเตรียม การใช้และการเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ การให้บริการประกอบด้วยเรื่อง การซักกรีดเสื้อผ้า

หลักการเลือกผ้า วัสดุ ลวดลายสำหรับปักผ้า วิธีตัดเย็บเบื้องต้น ถักโครเชท วิธีซ่อมแซมและตัดแปลงเสื้อผ้า การเตรียม ใช้ การเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ และการให้บริการประกอบด้วยเรื่องการตัดเย็บเบื้องต้น การปักมือ การถักโครเชทประกอบผ้า การซ่อมแซม และตัดแปลงเสื้อผ้า

1.3 งานการเลี้ยงเด็ก กำหนดหัวข้อเรื่อง คือ พัฒนาการความต้องการของเด็ก (2-5 ขวบ) การเลี้ยงดู การเตรียม การใช้และการเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ และการให้บริการในการเลี้ยงเด็ก

2. แขนงงานเกษตร

2.1 การปลูกพืช กำหนดหัวข้อเรื่องคือ การเลือกพันธุ์ ทำเล การเตรียมดินปลูก การใช้และการเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ การปลูกและการบำรุงรักษา การเก็บผลผลิต และการจัดจำหน่ายประกอบด้วยเรื่อง การทำสวนครัว การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ การปลูกพืชไร่ การทำสวนผลไม้ การทำสวนอื่นๆ การทำนา

2.2 การขยายพันธุ์พืชเพื่อการจำหน่าย กำหนดหัวข้อเรื่อง คือ การเลือกพันธุ์ วัสดุ และสารเคมี การใช้และการเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ วิธีการขยายพันธุ์และบำรุงรักษา การจัดจำหน่าย ประกอบด้วยเรื่องการเพาะเมล็ด การปักชำ การตอนกิ่ง การติดตา การทาบกิ่ง การเสียบกิ่ง

2.3 การเลี้ยงสัตว์ กำหนดหัวข้อเรื่อง คือ การเลือกพันธุ์ การเตรียมสถานที่เลี้ยง การใช้และการเก็บรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์ วิธีเลี้ยงและการจัดจำหน่าย ประกอบด้วยเรื่อง การเลี้ยงสัตว์น้ำสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ การเลี้ยงสัตว์ปีก การเลี้ยงสัตว์เล็ก การเลี้ยงสัตว์ใหญ่ การเลี้ยงสัตว์เลื้อยคลาน

2.4 การประมง กำหนดหัวข้อเรื่อง คือ การเลือกใช้เครื่องมือการจับสัตว์น้ำที่ถูกวิธีการ ดูแลรักษาสัตว์ที่จับได้ และการจัดจำหน่าย ประกอบด้วยเรื่อง การประมงน้ำจืด การประมงน้ำเค็ม

2.5 การเกษตรอื่นๆ กำหนดหัวข้อเรื่อง คือ การเพาะหรือเลือกซื้อเห็ด การเตรียมสถานที่วัสดุอุปกรณ์ในการเพาะ วิธีเพาะและการดูแลรักษา การเก็บดอกเห็ดและการจัดจำหน่าย ประกอบด้วยเรื่อง การเพาะเห็ดฟาง การเพาะเห็ดหูหนู การเพาะเห็ดเป๋าฮื้อ การเพาะเห็ดนางรม การเพาะเห็ดนางฟ้า การเพาะเห็ดแชมปิญอง

การเลี้ยงไหม พันธุ์ และการคัดเลือกพันธุ์ สถานที่ อุปกรณ์ วิธีเลี้ยง การสาว กรอ และเก็บเส้นไหม การจัดจำหน่าย

2.6 การทำไร่นาสวนผสม กำหนดหัวข้อเรื่อง คือ หลักและวิธีดำเนินงาน การทำไร่นาสวนผสม การเตรียมสถานที่ เครื่องมือ อุปกรณ์ และสารเคมี การเกษตรแบบผสมผสาน และการจัดจำหน่าย

3. แขนงงานประดิษฐ์

3.1 งานประดิษฐ์ต่างๆ กำหนดหัวข้อเรื่องคือ การเลือกวัสดุการออกแบบสร้างแบบ การเตรียมการใช้และการเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ วิธีประดิษฐ์และการจัดจำหน่ายประกอบด้วยเรื่องงานประดิษฐ์ของชำร่วย งานประดิษฐ์เศษวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่น งานประดิษฐ์ไม้ไผ่ งานประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

3.2 งานประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ไทย กำหนดหัวข้อเรื่องคือ ความเป็นมาของงานที่เป็นเอกลักษณ์ไทย การเลือกวัสดุและแบบการดัดแปลง การสร้างแบบ การเตรียม การใช้ และการเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ วิธีประดิษฐ์และการจัดจำหน่าย ประกอบด้วยเรื่อง การจัดดอกไม้สด การประดิษฐ์ดอกไม้สด การประดิษฐ์บายตอง งานแกะสลักของอ่อน งานแกะสลักไม้เนื้ออ่อน งานสลักหยวก งานทำรูปหนังตะลุง งานลงรัก

4. แขนงงานช่าง

4.1 งานเขียนแบบ กำหนดหัวข้อเรื่อง คือ มาตรฐาน เส้น สัญลักษณ์ ตัวอักษร ตัวเลขที่ ใช้ในการเขียนแบบ การเตรียม การใช้ การเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ วิธีเขียนแบบ อ่านแบบ และการให้บริการ ประกอบด้วยเรื่อง งานเขียนแบบตัวอักษรและสัญลักษณ์งานออกแบบง่ายๆ งานเขียนแบบงานไม้

4.2 งานไฟฟ้า วิทยุ เครื่องยนต์ กำหนดหัวข้อเรื่อง คือ วิธีป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุจากการทำงาน การเลือกวัสดุ การเตรียม การใช้ และการเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ วิธีซ่อม สร้าง และการให้บริการ ประกอบด้วยเรื่องงานไฟฟ้าในบ้าน งานซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ ในบ้าน งานวิทยุแร่ งานเครื่องขยายเสียงทรานซิสเตอร์ง่ายๆ งานวิทยุทรานซิสเตอร์งานใช้และบำรุงรักษาเครื่องยนต์เล็ก

4.3 งานโลหะ หนัง ถักทอ สาน เครื่องปั้น ไม้ ปูน กำหนดหัวข้อเรื่อง คือ การเลือกวัสดุ การออกแบบ สร้างแบบ การเตรียม การใช้ การเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ วิธีทำ และการจัดจำหน่าย ประกอบด้วยเรื่อง งานตัดและคัดลวดลายทำของใช้ในบ้าน งานทำของใช้ง่ายๆ จากสังกะสีแผ่นเรียบ งานประดิษฐ์หนังเป็นของใช้ง่ายๆ งานทอเสื่อ งานถักเครื่องใช้ด้วยเชือก งานสานของใช้ในบ้าน งานสานของเล่น งานสานของประดับบ้าน งานปั้นภาชนะเครื่องใช้ งานปั้นของประดับตกแต่ง งานช่างไม้ประดิษฐ์ ของเล่น งานช่างไม้ประดิษฐ์ของใช้ในครัวเรือน งานก่ออิฐฉาบปูน งานซีเมนต์หล่อแบบ

4.4 งานทาสี กำหนดหัวข้อเรื่อง คือ การเลือกและเตรียมวัสดุ การออกแบบการเตรียมการใช้ การเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ วิธีทาสี และการให้บริการ ประกอบด้วยเรื่อง งานทาเชลแลคและแลคเกอร์ งานทาสีน้ำมัน งานทาสีน้ำพลาสติก งานทาสีน้ำมัน

4.5 งานพิมพ์ กำหนดหัวข้อเรื่อง คือ การเลือกวัสดุ การออกแบบแม่พิมพ์ การเลือกแบบ การเตรียม การใช้ และการเก็บรักษาเครื่องมือ เครื่องใช้ การทำหรือจัดหาแม่พิมพ์ การพิมพ์และการจัดจำหน่ายประกอบด้วยเรื่อง งานพิมพ์ด้วยแม่พิมพ์ยาง งานพิมพ์ด้วยแม่พิมพ์ตาข่ายไหม งานพิมพ์ด้วยแม่พิมพ์โลหะ

5. แขนงงานอาชีพอื่น ๆ

5.1 งานซื้อขายบริการ กำหนดหัวข้อเรื่อง คือ สารสำคัญของสิ่งที่นำมาขายหรือบริการเทคนิคในการซื้อขายและบริการ คุณลักษณะของผู้ใช้บริการ การเตรียม การใช้ และการเก็บรักษา เครื่องมือเครื่องใช้ ประกอบด้วยเรื่อง การขายของหน้าร้าน พนักงานขายน้ำมัน การรับจ้างล้างมิด ผู้แทนจำหน่าย สินค้าเร่ การนำเที่ยวในท้องถิ่น การปะยางรถจักรยาน พนักงานบริการอาหาร และเครื่องดื่ม การขายดอกไม้สด การขายหนังสือ การล้างรถ การจัดสวน การห่อของขวัญ

5.2 งานเสริมสวยและส่งเสริมความงาม กำหนดหัวข้อเรื่อง คือ เทคนิคการเสริมสวยการเตรียมการใช้และการเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ วิธีเสริมสวย คุณลักษณะของผู้ให้บริการ และการให้บริการ ประกอบด้วยเรื่อง การแต่งผม การแต่งเล็บ การแต่งหน้า การตัดผม นักเรียน การตัดผม

5.3 งานอุตสาหกรรมย่อยในท้องถิ่น กำหนดหัวข้อเรื่องคือ การเลือก และเตรียมวัสดุ การออกแบบและสร้างแบบ การเตรียม การใช้ และการเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ การระบายสี ทาสีหรือแชลแลค การจัดจำหน่าย ประกอบด้วยเรื่อง การทำไม้กวาด การทำเส้ปัดยุง การทำไม้ถือ การทำที่นึ่งหลังคาจากพืช การทำวาว การผลิตด้ามเครื่องมือ การเขียนลายร่ม

หัวข้อเรื่องเทคนิคการทำ วิธีทำ การเก็บรักษาผลผลิตหรือการแปรรูป การเตรียม การใช้ การเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ และการจัดจำหน่าย ประกอบด้วยเรื่อง การทำน้ำตาลโตนดการทำน้ำตาลมะพร้าว การกรีดยาง การทำยางแผ่น การทำกาวยางน้ำ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่ว่าด้วยการทำงานและการสร้างนิสัยในการทำงาน ฉะนั้นการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามเป้าหมาย จึงต้องให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด ดังแนวปฏิบัติต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536, หน้า 50-52)

1. แนวทางในการจัดการเรียนการสอน

1.1 จัดครูที่มีใจสู้และรับผิดชอบในการทำงานเป็นผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเพราะการจัดการเรียนการสอนจะสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับตัวครูเป็นสำคัญ

1.2 วางแผนจัดตารางสอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพพร้อมกันทั้งโรงเรียน โดยจัดช่วงเวลาสอนแต่ละครั้งแตกต่างกัน เช่น มีช่วงสั้นบ้างยาวบ้าง เพื่อสะดวกในการสอนภาคทฤษฎีและปฏิบัติ

สำหรับการสอนภาคปฏิบัติ ควรจัดตารางสอนให้แต่ละชั้นลงปฏิบัติไม่พร้อมกัน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการขาดสถานที่และอุปกรณ์

1.3 พิจารณาเลือกสอนงานเลือกในแต่ละชั้นตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ความพร้อมของครูโรงเรียน ผู้ปกครอง ฯลฯ โดยปฏิบัติตามแนวการเรียนการสอนงานเลือกตามหลักสูตร

1.4 จัดหาสื่อการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ วัสดุอุปกรณ์การสอนสำหรับครู วัสดุและสถานที่ฝึกปฏิบัติงานของผู้เรียนให้พร้อม โดยเฉพาะวัสดุฝึกปฏิบัติงานของผู้เรียนให้พยายามจัดหาวัสดุที่มีในท้องถิ่นหรือวัสดุที่ราคาถูกลงมาใช้ และควรจัดระบบการจัดหาจัดซื้อเพื่อให้ได้สื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการ และไม่ทำความลำบากกับผู้ปกครองที่จะสนับสนุน

1.5 ควรจัดสอนงานแต่ละประเภท ได้แก่ งานบ้าน งานเกษตร และงานเลือกให้สัมพันธ์กัน รวมทั้งให้สัมพันธ์กับกลุ่มประสบการณ์อื่นด้วย เช่น สอนงานเกษตรเรื่องการปลูกพืชผักสวนครัว เมื่อพืชผักเจริญเติบโตที่จะเก็บเกี่ยวก็สอนงานบ้าน เรื่อง การประกอบปรุงอาหาร เพื่อนำผลผลิตจากการเกษตรมาใช้ หรือสอนเรื่องชีวิตในบ้าน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต แล้วนำเรื่องการจัดและตกแต่งบ้าน ฯลฯ ในกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพมาสอนให้สัมพันธ์กัน เป็นต้น

1.6 ควรเน้นกระบวนการในการทำงานต่างๆ กับผลงาน แต่เดิมการสอนให้ผู้เรียนทำงานมักคำนึงแต่ผลงานซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางของการทำงานเท่านั้น แต่ในหลักสูตรกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เน้น 2 อย่าง คือ กระบวนการทำงานและผลงาน คือ ดูกระบวนการทำงานซึ่งเป็นวิธีทำงานและผลงานที่เกิดจากการทำงานนั้นด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ครูได้ปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมในการทำงานของผู้เรียน อันจะนำไปสู่การมีนิสัยที่ดีในการทำงาน

1.7 เน้นกระบวนการกลุ่ม การสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพมีทั้งสอนให้ผู้เรียนทำงานเป็นรายบุคคลและทำงานกลุ่ม แต่หลักสูตรนั้นเน้นการทำงานกลุ่มเพราะเป็นคุณสมบัติที่จะเป็นของการอยู่ร่วมกันในสังคมปัจจุบัน

การฝึกการทำงานเป็นกลุ่มในชั้นแรกต้องให้ความรู้เรื่องบทบาทหน้าที่ของหัวหน้ากลุ่มและสมาชิก แล้วฝึกทักษะที่จำเป็นในการทำงานกลุ่ม เช่น ทักษะการพูด การฟัง ฯลฯ ต่อจากนั้นจึงเป็นเรื่องของวิธีการทำงาน

1.8 สอนการปฏิบัติควบคู่ไปกับทฤษฎี หมายความว่า ในการให้ผู้เรียนทำงานใดๆ ควรสอนภาคความรู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ให้ผู้เรียนทำอาหารก็ต้องสอนให้มีความรู้เรื่องคุณค่าอาหาร การเลือกซื้อ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักในการทำงานและพัฒนางานให้ดีขึ้น

ส่วนการสอนปฏิบัติ ควรคำนึงถึงหลักสำคัญอย่างน้อย 4 ประการ คือ ให้ทำอย่างประหยัดด้วยวิธีที่ปลอดภัย รวดเร็ว และมีคุณภาพ สำหรับการสอนภาคปฏิบัติให้ผู้เรียนเกิดความคล่องแคล่วในการทำงาน ควรสอนไปตามขั้นตอนของการฝึกทักษะปฏิบัติดังได้กล่าวมาแล้ว

1.9 สอนภาคปฏิบัติด้วยวิธีการสาธิตและใช้ใบงานประกอบการสอนเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะช่วยให้สอนได้ผล ทั้งผู้เรียนจะได้ศึกษา ค้นคว้า และทำงานด้วยตนเองอันจะนำไปสู่การมีคุณสมบัติพึงตนเอง

สำหรับการสาธิต ควรทำเฉพาะเรื่องที่มีขั้นตอนการทำงานซับซ้อนหรือเป็นเรื่องการใช้เครื่องมือที่ต้องการความปลอดภัย ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วย

1.10 ควรจัดบทเรียนเริ่มจากง่ายไปหายาก เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความสำเร็จ ความสำเร็จที่ได้รับแรกๆ จะทำให้เกิดความหวังและเป็นแรงจูงใจ เกิดความพยายามในการทำงานต่อไป

1.11 สอนให้เกิดความมั่นใจ โดยไม่ให้ผู้เรียนเกิดความล้มเหลวในการทำงาน ซึ่งจะเป็นอุปสรรคและทำลายความมั่นใจ ควรหลีกเลี่ยงการวิจารณ์ ดิเชิงทำลายคือ การพูดจาดูหมิ่นถากถาง ฯลฯ

1.12 สอนให้เกิดนิสัย โดยให้เรียนหรือทำซ้ำ การเรียนหรือทำซ้ำต้องเป็นการเรียนและปฏิบัติในเรื่องที่มีความหมาย

1.13 จัดให้มีการวัดผลและประเมินผลด้วยวิธีและเครื่องมือหลายๆ แบบให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน เช่น ใช้วิธีสังเกต ในการวัดกระบวนการทำงาน วิธีจัดอันดับคุณภาพสำหรับการตรวจผลงาน เป็นต้น

1.14 ควรจัดให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการหรือฝึกปฏิบัติงานที่บ้านหรือในสถานที่ทำงานจริงๆ ภายในกรณีพิเศษของครู เพื่อฝึกทักษะในการทำงานเพิ่มเติม เพราะการสอนและฝึกปฏิบัติที่โรงเรียนไม่เพียงพอ

3.2 การสอนโดยเน้นกระบวนการ

การจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพต้องเน้นกระบวนการ เพราะจะทำให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง

การสอนโดยเน้นกระบวนการ คือ การสอนเป็นขั้นตอนไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เอง

กระบวนการที่ควรเน้นในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ได้แก่ กระบวนการฝึกทักษะในการปฏิบัติ กระบวนการการทำงาน และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ดังได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น

หลักการพัฒนาหลักสูตร

Nicholls (1972, อ้างใน อำนาจ จันทร์แป้น, 2532, หน้า 19) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่า เป็นกระบวนการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดให้แก่ผู้เรียน ซึ่งเมื่อได้เรียนรู้แล้วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในตัวผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การพัฒนาหลักสูตรยังรวมถึงการวางแผนการประเมิน เพื่อให้ได้ทราบว่า การเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนนั้น เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ หรือไม่มากนักน้อยน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาในการปรับปรุงแก้ไข หลักสูตรต่อไป

สุมิตร คุณานุกร (2518, หน้า 54) ได้แบ่งระดับของการพัฒนาหลักสูตรออกเป็น 4 ระดับ คือ

1. การพัฒนาหลักสูตรในระดับชาติ จัดทำในลักษณะกว้างๆ และครอบคลุมทั้งประเทศ
2. การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น เป็นการนำหลักสูตรระดับชาติมาปรับขยายให้เหมาะสมและสอดคล้องกับท้องถิ่น
3. การพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียน เป็นการนำหลักสูตรระดับท้องถิ่นมาขยายและปรับอีกครั้งให้เหมาะสมกับท้องถิ่นของโรงเรียน
4. การพัฒนาหลักสูตรระดับห้องเรียน เป็นการขยายและปรับหลักสูตรระดับโรงเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียน

วิชัย ดิสสระ (2535, หน้า 31) ได้เสนอความคิดเห็นไว้ว่า "การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการหรือขั้นตอนของการตัดสินใจหาทางเลือกสำหรับการเรียนการสอนที่เหมาะสมหรือเป็นที่รวบรวมของทางเลือกที่เหมาะสมต่างๆ เข้าด้วยกันจนเป็นระบบที่สามารถปฏิบัติได้ และถ้าหากหลักสูตรมุ่งที่จะกำหนดสำหรับผู้เรียน หลายกลุ่ม หลายประเภท โดยใช้วิธีการต่างๆ และก็ในโอกาสต่างๆ กันแล้ว นักพัฒนาหลักสูตรต้องคำนึงถึงภูมิหลังขององค์ประกอบต่างๆ อย่างละเอียด และรอบคอบ ก่อนจะตัดสินใจเลือกทางใดทางเลือกหนึ่ง และเมื่อตัดสินใจเลือกแล้ว ก็ต้องคำนึงถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะมีผลกระทบต่อสิ่งอื่นๆ เป็นวัฏจักร"

Tyler (1949, อ้างใน วิชัย ดิสสระ, 2535, หน้า 31) ได้เสนอหลักการและเหตุผลเพื่อการวิเคราะห์และพัฒนาหลักสูตรว่าจะต้องเริ่มด้วยการเสาะแสวงหาคำตอบต่อคำถามพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. จุดมุ่งหมายของโรงเรียนคืออะไร
2. การที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายการศึกษาของโรงเรียนนั้น ต้องใช้ประสบการณ์การศึกษาอะไร
3. ประสบการณ์การศึกษาดังกล่าวจะจัดอย่างไร
4. เพื่อให้แน่ใจว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้จะมีวิธีการประเมินผลคุณภาพของหลักสูตรได้อย่างไร

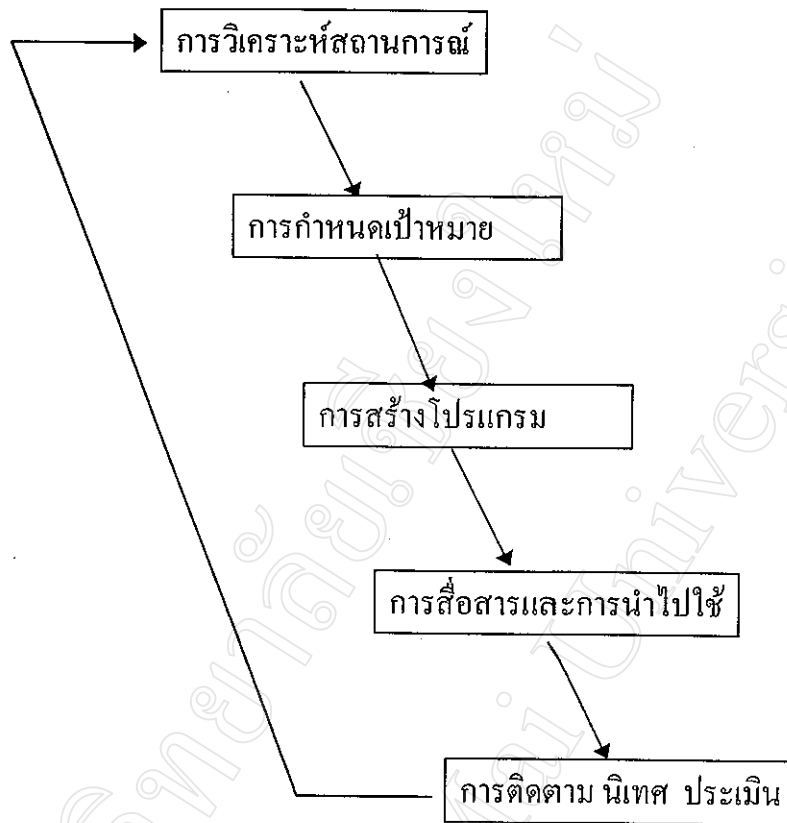
การพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียน

Oliver (อ้างใน อานาจ จันทรแป้น, 2532, หน้า 143) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมทั้งหมดที่จะปรับปรุงคุณภาพของหลักสูตร เมื่อกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้คิดริเริ่มวางแผนและกระทำโดยบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในงานประจำวันของโรงเรียน ซึ่งได้แก่ กลุ่มครู ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้บริหารโรงเรียน ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียน จึงหมายถึง การพัฒนาหลักสูตรที่ใช้ฐานที่โรงเรียน และอาศัยบุคลากร ตลอดจนทรัพยากรของโรงเรียน

การพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียน อาจพิจารณาได้เป็น 2 กรณี ได้แก่ การที่ครูบางคน ได้นำเสนอวิธีการสอนแบบใหม่ หรือสื่อการสอนชนิดใหม่แก่ชั้นเรียนของตน ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้แตกต่างไปจากวิธีการเดิม หรือกรณีที่ครูใหญ่ที่มองการณ์ไกล พยายามที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในโรงเรียน เช่น การปรับเนื้อหาของหลักสูตรให้ทันสมัย หรือการปรับปรุงเทคนิคการสอน และการแก้ไขระบบการบริหาร ฯลฯ

การพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียนตั้งอยู่บนรากฐานของแนวความคิดที่ว่า โรงเรียนควรมีส่วนในการคัดเลือกเนื้อหาวิชาที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับทรัพยากร และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโรงเรียน รวมทั้งก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้เรียนทุกระดับ

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียนที่ยอมรับกัน ได้แก่ โมเดล ที่ Skilbeck (1974, อ้างใน อานาจ จันทรแป้น, 2532, หน้า 145) กำหนดแนวทางไว้ดังแผนภูมิ 1

แผนภูมิ 1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียน

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียน

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ เป็นการวิเคราะห์ทบทวนองค์ประกอบของสถานการณ์อันได้แก่

1.1 องค์ประกอบภายนอก ประกอบด้วย

1.1.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งความคาดหวังของผู้ปกครอง สถาบันอาชีพและค่านิยมของชุมชน การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่และเด็ก ตลอดจนลัทธิ

1.1.2 ข้อกำหนดของระบบการศึกษา เช่น นโยบายการสอบไล่ แรกกวดันจาก
ท้องถิ่น โครงการพัฒนาหลักสูตร การวิจัยทางการศึกษา

1.1.3 การเปลี่ยนแปลงทางด้านเนื้อหาวิชา

1.1.4 ระบบการสนับสนุนครูผู้สอน อันได้แก่ สถาบันการฝึกหัดครู สถาบันวิจัย

1.1.5 แหล่งวิทยาการ

1.2 องค์ประกอบภายใน ประกอบด้วย

1.2.1 นักเรียน : ความสามารถ ความสนใจ ความต้องการ

1.2.2 ครู : ค่านิยม เจตคติ ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ จุดแข็ง จุดด้อย
ของครู บทบาท

1.2.3 บรรยากาศและโครงสร้างการบริหาร : สมมุติฐานทั่วไปและความ
คาดหวังรวมทั้งประเพณี การกระจายอำนาจ ความสัมพันธ์ วิธีการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน

1.2.4 วัสดุอุปกรณ์ : รวมทั้งอาคาร เครื่องมือต่างๆ ตลอดจนศักยภาพที่จะ
เพิ่มพูนสิ่งเหล่านี้

1.2.5 ความเข้าใจและความรู้สึกต่อปัญหา

2. กำหนดเป้าหมาย

การกำหนดเป้าหมายจะต้องครอบคลุมการกระทำของครูและนักเรียน รวมทั้งเป้าหมาย
ที่บอกประเภทของการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เป้าหมายกำหนดขึ้นจากการวิเคราะห์สถานการณ์ในลักษณะที่สอดคล้องกับ
สถานการณ์

เป้าหมายแสดงถึงความประสงค์ ค่านิยม และการพิจารณาเกี่ยวกับทิศทางของ
กิจกรรม การศึกษา

3. การสร้างโปรแกรม

3.1 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เนื้อหา โครงสร้าง วิธีการ ขอบข่าย ลำดับขั้นตอน
วัสดุ เช่น การกำหนดอุปกรณ์การเรียน หน่วยแหล่งวิทยาการ หนังสือเรียน

3.2 ออกแบบการจัดห้องเรียน เช่น ห้องปฏิบัติการ ห้องประชุมปฏิบัติการ การศึกษา
ดูงาน (ฝึกปฏิบัติ)

3.4 การกำหนดบทบาทบุคลากร เช่น เปลี่ยนแปลงหลักสูตร เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลง

3.5 กำหนดตารางสอน

4. การสื่อสารและการนำไปใช้

ปัญหาของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในสถาบันอาจเกิดข้อขัดแย้งระหว่างคนเก่าและคนใหม่ เกิดการต้านทาน เกิดความสับสน ในการออกแบบจะต้องคาดการณ์ล่วงหน้าในสิ่งเหล่านี้และจะต้องผ่านการทบทวนประสบการณ์ การวิเคราะห์งานวิจัย และทฤษฎีของการเปลี่ยนแปลง

5. การติดตาม นิเทศ ประเมินผล

5.1 ออกแบบการติดตามและระบบการสื่อสาร

5.2 จัดเตรียมตารางเวลาการตรวจสอบ

5.3 ปัญหาของการตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง

5.4 เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง

การพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียน สุมิตร คุณานุกร (2520) กล่าวไว้ สรุปได้ว่า เอกสารหลักสูตรที่ได้จากการพัฒนาระดับนี้ ได้แก่ โครงการสอน ซึ่งปัจจุบันกระทำอยู่สองระดับ คือ ระดับจังหวัด และระดับโรงเรียน ดังนั้นการจัดทำโครงการสอนในระดับโรงเรียนจึงเป็นลักษณะของการพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียนลักษณะหนึ่ง และยังรวมทั้งการจัดทำโครงการอื่นๆ ที่จะเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ด้านต่างๆ แก่นักเรียน เช่น โครงการด้านกิจกรรมนักเรียน การพัฒนาแหล่งวิทยาการ เป็นต้น

การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น

แนวการดำเนินการที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า "การเรียนการสอนให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพของท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม" ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536, หน้า 55) จึงได้ให้ความหมายของหลักสูตรระดับท้องถิ่นว่า "หมายถึง รายละเอียดเนื้อหาสาระ แผนการสอน สื่อการเรียนการสอนเอกสาร ความรู้ หนังสือเสริมประสบการณ์ที่จัดทำเพิ่มขึ้น

ให้สอดคล้องเฉพาะท้องถิ่น ซึ่งมีความแตกต่างกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง ชีวิต เศรษฐกิจ อาชีพและสังคมให้ดียิ่งขึ้น"

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536, หน้า 54-55) กล่าวถึงลักษณะของการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นว่า "การจัดทำและพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น" สามารถแยกเป็น 2 ส่วน คือ การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น กับการจัดทำหลักสูตรระดับท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น คือ การปรับเปลี่ยนรายละเอียดเนื้อหา ปรับและเสริมกิจกรรมการเรียน การสอน พัฒนาวิธีการสอนได้หลากหลาย ทำสื่อการเรียนการสอนเพิ่มเติม จัดทำหลักสูตรเพิ่มเติม ในส่วนของการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นสามารถทำได้ทันทีโดยไม่ต้องขออนุมัติ

แต่ในส่วนของการจัดทำหลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ จะต้องขออนุมัติตามขั้นตอนก่อนนำไปใช้

นอกจากนั้น พะนอม แก้วกำเนิด (2534, หน้า 33-34) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาให้สอดคล้องและเกื้อกูลต่อการพัฒนาชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่น จะต้องพิจารณาอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. การจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเองในท้องถิ่นเรียนรู้สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคมในท้องถิ่น จากใกล้ตัวไปสู่ไกลตัวออกไป แต่ไม่ละเลยที่จะเจาะลึกเรียนรู้ท้องถิ่นของตนเองมากยิ่งขึ้น จนสามารถแก้ไขปัญหา พัฒนาชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นของตนเองได้

2. จัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงได้พบเห็น ได้สัมผัสได้กระทำจริง ต่อสภาพชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจและสังคม ได้ฝึกอาชีพ ฝึกการปฏิบัติงานและดำเนินการอย่างแท้จริงในท้องถิ่น

3. กระบวนการเรียนการสอน ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนช่วยอย่างใกล้ชิดทรัพยากรท้องถิ่นนั้น หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนกิจกรรมโครงการตามแผนพัฒนาท้องถิ่น

ลักษณะของหลักสูตรท้องถิ่นที่ดี

หลักสูตรระดับท้องถิ่นที่ดีที่โรงเรียนจัดทำและพัฒนาขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคมตามปรากฏจริงในท้องถิ่น ควรมีเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ที่จำเป็น 5 ประการ คือ

1. เป็นสภาพชีวิต สภาพเศรษฐกิจและสภาพสังคมของท้องถิ่น
2. เป็นสภาพปัญหา ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในท้องถิ่น
3. ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญเพื่อพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น
4. ช่วยให้นักเรียนรู้จักสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น มีความรักถิ่นและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นให้มีสภาพดีขึ้น
5. ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการแก่นักเรียนเฉพาะกลุ่มที่มีความต้องการได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพสูงสุด

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536, หน้า 58)

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น

วิชัย ประสิทธิ์วิฑูฒิเวช (2535, หน้า 53-54) ได้เสนอขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ดังนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการสำหรับการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น
2. ศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร
3. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลในเรื่องสภาพ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น
4. ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระหรือประสบการณ์ที่มีอยู่ในหลักสูตรแกนกลาง/ปรับขยายเนื้อหาสาระ
5. ดำเนินการใช้หลักสูตร
6. ประเมินผลการใช้หลักสูตร/ ทำการปรับปรุงแก้ไข

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536, หน้า 58-63) ได้เสนอขั้นตอนในการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ดังนี้

1. จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐาน คือ โรงเรียนจะต้องมีข้อมูลพื้นฐานสำคัญๆ ที่มีการศึกษาวิเคราะห์และประมวลผลเป็นระบบ

2. กำหนดความต้องการ ความจำเป็นของท้องถิ่น คือ นำข้อมูลพื้นฐานมากำหนดความต้องการความจำเป็น โดยจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่จะปรับปรุงเพิ่มเติม หรือสร้างหลักสูตรใหม่ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3. กำหนดเป้าหมายจุดประสงค์ทางการเรียน คือ กำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์ทางการเรียนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

4. จัดทำคำอธิบายรายวิชาหรือเนื้อหากิจกรรม คือ เมื่อโรงเรียนตกลงใจเพิ่มรายละเอียดเนื้อหา หรือปรับและเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน หรือพัฒนาวิธีการสอนให้หลากหลายหรือจัดทำสื่อการเรียนการสอนเพิ่มเติม หรือจัดทำหลักสูตรเพิ่มเติม แล้วจะต้องดำเนินการจัดทำรายละเอียด

5. จัดทำแผนการสอนคู่มือครูและสื่อการเรียนการสอน หนังสือเอกสารที่สร้างขึ้น โดยเฉพาะที่ตรงกับสภาพสิ่งแวดล้อม ปัญหาของท้องถิ่นอย่างแท้จริง และพัฒนานักเรียนแต่ละคนให้พัฒนาเต็มศักยภาพ

6. ปรับปรุงและพัฒนา คือ หลักสูตรระดับท้องถิ่นเมื่อร่าง เรียบร้อยแล้วควรนำไปทดลองและปรับปรุงพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์และเหมาะสมตามเจตนารมณ์

แนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตร

กรมวิชาการ (2539ก, หน้า 28) ได้กล่าวถึงลักษณะการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่น โดยการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ท้องถิ่นสามารถกระทำได้ทุกกลุ่มประสบการณ์โดยไม่ทำให้เนื้อหาและคาบเวลาเปลี่ยนแปลงไปจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท

2. การพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่น โดยการปรับรายละเอียดของเนื้อหา เป็นการพัฒนาหลักสูตร โดยการลดหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาจากหัวข้อหรือขอบข่ายที่ระบุไว้ใน

คำอธิบายของทุกกลุ่มประสบการณ์ ทั้งนี้ต้องไม่ทำให้วัตถุประสงค์หัวข้อหรือขอบข่ายเนื้อหา และคาบเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรเปลี่ยนแปลงไป

3. การพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นโดยการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรระดับนี้ เป็นการปรับปรุงเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนต่างๆ ที่มีอยู่ หรือจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์เนื้อหาของทุกกลุ่มประสบการณ์ หรือรายวิชาต่างๆ และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

4. การพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นโดยการจัดทำวิชา/รายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ การพัฒนาหลักสูตรในลักษณะนี้ เนื้อหารายวิชาที่จัดทำขึ้นมาใหม่จะต้องไม่เป็นเนื้อหาซ้ำซ้อนกับเนื้อหาที่มีอยู่แล้วในหลักสูตรแม่บท เมื่อดำเนินการเรียบร้อยแล้ว ท้องถิ่นจะต้องดำเนินการเสนอให้กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้พิจารณาอนุมัติ จึงจะสามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอน ในโรงเรียนได้

การวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น

กรมวิชาการ (2539ก, หน้า 35) ได้เสนอแนวทางการวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์ของการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น โดยประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวโน้มของการพัฒนา เป็นการศึกษาสภาพของสังคมที่ท้องถิ่นนั้นๆ ตั้งอยู่ ว่ามีแนวโน้มของการพัฒนาไปในทิศทางใด จะทำให้ท้องถิ่นสามารถทราบได้ถึงข้อจำกัดหรือจุดด้อยต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนหรือสังคม อันอาจเป็นอุปสรรคต่อการลงมือพัฒนาได้

2. ศึกษาความต้องการของท้องถิ่น เป็นการศึกษาหรือสำรวจความต้องการของผู้รับบริการในชุมชนที่ท้องถิ่นตั้งอยู่ ว่ามีความต้องการในเรื่องใด อย่างไร และมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ประกอบการพิจารณากำหนดแนวทางในการพัฒนา ให้สนองหรือสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

3. ศึกษาสิ่งที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา เป็นการศึกษาถึงสิ่งที่มีบทบาท มีอิทธิพล หรือมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ทำให้ต้องจัดการศึกษาหรือการเรียนการสอนให้สอดคล้อง เป็นไปตามสิ่งเหล่านั้นกำหนด รวมทั้งสภาพทางด้านภูมิศาสตร์ ที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ผลที่ได้จากการจัดการศึกษาทำให้ทราบถึงทิศทางหรือแนวทางของการจัดการศึกษา ว่าควรมุ่งเน้นในเรื่องใด

4. ศึกษาด้านศักยภาพของโรงเรียน เป็นการศึกษาศักยภาพของโรงเรียนในด้านต่างๆ ว่ามีความพร้อมหรือไม่ในด้านต่างๆ มากน้อยเพียงใด ผลการศึกษาตามขั้นตอนนี้จะทำให้ท้องถิ่นทราบถึงความพร้อม ไม่พร้อม จุดเด่น จุดด้อย ของโรงเรียน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

มณีนีลา ชุตติบุตร (อ้างใน กรมวิชาการ, 2539ก, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) ว่าเป็นองค์ความรู้ความสามารถของชาวบ้านที่สั่งสม สืบทอดกันมา อันเป็นศักยภาพ หรือความสามารถที่จะใช้แก้ปัญหาจัดการ ปรับตัวเรียนรู้และมีการสืบทอดไปสู่คนรุ่นใหม่หรือคือแกนของชุมชนที่จรรโลงชุมชนให้อยู่รอดจนถึงปัจจุบัน

เสรี พงศ์พิศ (2529, หน้า 74) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ หมายถึงพื้นเพ รากฐานของความรู้ของชาวบ้าน หรือความรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบทอดกันมาทั้งทางตรง คือ ประสบการณ์ด้วยตนเอง หรือทางอ้อม ซึ่งเรียนจากผู้ใหญ่หรือความรู้ที่สะสมสืบทอดกันมา

อังกูต สมคะเนย์ (2535) ได้จัดกลุ่มภูมิปัญญาชาวบ้านเป็น 4 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคติ ความคิด ความเชื่อ และหลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์แห่งความรู้ที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา

กลุ่มที่ 2 เป็นเรื่องของศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี

กลุ่มที่ 3 เป็นเรื่องของการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับวัย

กลุ่มที่ 4 เป็นเรื่องของแนวความคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชน ซึ่งเป็นอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ภูมิปัญญาชาวบ้านทั้ง 4 กลุ่มนี้ จะปรากฏให้เห็นได้ในเรื่องของการประกอบอาชีพ ศิลปะวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ และทางด้านการอบรมสั่งสอนถ่ายทอดให้ชนรุ่นหลังๆ ที่ยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้

กรมวิชาการ (2539ก, หน้า 34) ได้จัดทำเอกสารเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยได้กล่าวถึงลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำไปสู่การเรียนการสอน การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาของผู้เรียน แนวทางการจัดการเรียนการสอนและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.1 เป็นองค์ความรู้ และประสบการณ์ที่มีส่วนของคุณธรรม จริยธรรมสอดแทรกอยู่ด้วย

1.2 สร้างสรรค์ประโยชน์สุขให้แก่คน สังคม อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

2. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

2.1 รู้จักตนเอง

2.2 รู้จักชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

2.3 มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชน

2.4 มีความเข้าใจและรู้เท่าทันกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนของตนเอง

2.5 สามารถพัฒนาแนวคิดและแนวทางใหม่ๆ

2.6 มีส่วนร่วมในการปรับปรุง คัดแปลงสภาพแวดล้อมของชุมชนให้เกิดความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างสภาพความเป็นอยู่เดิมกับเทคโนโลยีและความก้าวหน้าของสังคมสมัยใหม่

3. แนวทางการจัดการเรียนการสอน

3.1 โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน มีการมอบหมายงาน / กิจกรรม ให้นักเรียนไปทำที่บ้าน ครูและชาวบ้านจะเป็นผู้ติดตามและประเมินผล

3.2 ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียน โดยนำนักเรียนไปศึกษาจากแหล่งความรู้ในชุมชน

3.3 โรงเรียนและชุมชนประสานให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและชุมชน

4. การจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.1 ควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่างครูผู้สอนและปราชญ์ท้องถิ่น

4.2 เน้นการศึกษา วิเคราะห์ ทำความเข้าใจวิถีคิดและความคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.3 นำกระบวนการหรือแนวคิด แนวปฏิบัติของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกระบวนการเรียนการสอน

4.4 เสริมสร้างกระบวนการคิดที่เป็นระบบวิทยาศาสตร์

4.5 ฝึกให้ผู้เรียนคิดหลายด้านหลายมุม คคืออย่างมีอิสระแล้วสรุปเป็นความรู้ และประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ในการดำรงชีวิต

4.6 ผสมผสานระหว่างความรู้สากลกับความรู้ท้องถิ่น

4.7 เน้นที่กระบวนการมากกว่าผลผลิต

4.8 ครูผู้สอนหรือปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ความหมายของแหล่งวิทยาการท้องถิ่น

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับแหล่งวิทยาการท้องถิ่น (Community Resources) พบว่ามีผู้ให้ความหมายของแหล่งวิทยาการท้องถิ่นไว้ดังนี้

Good (อ้างใน บรรจง วรรณสุริยะ, 2535, หน้า 8) ให้ความหมายของแหล่งวิทยาการท้องถิ่นว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่นอกโรงเรียน เป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางการศึกษาและอยู่ในขอบเขตที่โรงเรียนสามารถนำมาใช้ได้ เช่น พิพิธภัณฑ์ โรงภาพยนตร์ ศาล ห้องสมุด โรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

ลัดดา สุขปริดี (2523, หน้า 80) ให้ความหมายของแหล่งวิทยาการท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในชุมชน ซึ่งครูและนักเรียนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนได้ เช่น สถานที่ราชการ สวนครัว โรงงานอุตสาหกรรม แม่น้ำ ลำธารและบุคคลที่นำมาเป็นวิทยากร

ปัญญา ทองนิล (2537, หน้า 14) ให้ความหมายของแหล่งวิทยาการท้องถิ่น หมายถึง สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ กิจกรรมและสถานการณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งครูสามารถนำมาใช้สนับสนุนส่งเสริมหรือใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้

จากความหมายข้างต้นจึงพอสรุปได้ว่า แหล่งวิทยาการท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต โดยสิ่งนั้นมีอยู่ที่ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน สามารถให้คุณค่า ต่อการศึกษาและไม่เกินความสามารถที่ทางโรงเรียนจะนำมาใช้ได้ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ใน ด้านการศึกษา

ประเภทของแหล่งวิทยาการท้องถิ่น

นักการศึกษาได้จำแนกประเภทของแหล่งวิทยาการท้องถิ่น ดังนี้
 ลัดดา สุขปรีดี (2523, หน้า 81) ได้แบ่งประเภทของแหล่งวิทยาการท้องถิ่นตาม ลักษณะและความเป็นอยู่ ออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งวิทยาการภายในโรงเรียน ได้แก่ อาคารเรียน วัสดุอุปกรณ์ ครู นักเรียน ภารโรง ดิน หิน แผลง หนังสือเรียน เป็นต้น
2. บุคคลที่โรงเรียนเชิญมาเป็นวิทยากร เช่น ชาวสวน พ่อค้า ตำรวจ ศึกษสงฆ์ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นต้น
3. แหล่งวิทยาการภายในชุมชนและนอกชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ เช่น วัด พิพิธภัณฑ์ สถานที่ราชการ สวนผลไม้ ป่าชุมชน เป็นต้น
4. กิจกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน ได้แก่ ประเพณีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นเมือง วรรณคดี เป็นต้น

ไพบูลย์ อุปันโน (2528, หน้า 13) ได้แบ่งประเภทของแหล่งวิทยาการท้องถิ่นตาม ลักษณะการเกิดของแหล่งวิทยาการออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ทรัพยากรบุคคล (Human Resources) หมายถึง บุคคลในชุมชนหรือในท้องถิ่นนั้น ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ ซึ่งอาจแยกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1 วิทยาการในท้องถิ่น ได้แก่ บุคคลที่ตั้งบ้านเรือนและอาศัยอยู่ในชุมชนนั้นๆ และประกอบอาชีพนั้นๆ ด้วย เช่น ประชาชนที่มีความรู้ ความสามารถในด้านต่างๆ เป็นพิเศษ เป็นต้น

1.2 วิทยาการผู้มาเยี่ยม หมายถึง บุคคลผู้มาจากท้องถิ่นอื่นที่มาเยี่ยมเป็นครั้งคราว เช่น ศิกษานิเทศก์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ เป็นพิเศษ เป็นต้น

2. ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources) เป็นสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ทะเล ภูเขา ป่าไม้ น้ำตก หิน แร่ ฯลฯ

3. ทรัพยากรทางสังคม (Social Resources) เป็นสิ่งที่สังคมหรือมนุษย์สร้างขึ้นมาอย่างมีจุดหมาย เช่น ห้องสมุด วัด สถานประกอบการต่างๆ วัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เป็นต้น

ดังนั้นจึงพอสรุปประเภทของแหล่งวิทยาการท้องถิ่น ตามลักษณะของแหล่งวิทยาการ ออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ทรัพยากรบุคคล
2. ทรัพยากรทางธรรมชาติ
3. ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น
4. ทรัพยากรทางสังคม

ความสำคัญของแหล่งวิทยาการท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร

ลัดดา สุขปรีดี (2523, หน้า 81) กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่าการนำแหล่งวิชาการชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนจะช่วยให้นักเรียนและครุมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนและสามารถนำความรู้จากโรงเรียนมาใช้ในการชุมชน ในชีวิตจริง นำความรู้จากชุมชนกลับมาศึกษาขั้นเรียนเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ในการเรียนการสอนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ยังทำให้บทเรียนน่าสนใจอีกด้วย เพราะเด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างจริงจัง

จรรยา เรื่องมัลลย์ (2523, หน้า 31) ได้กล่าวถึงประโยชน์จากการใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่น คือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม และประโยชน์ในด้านการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนี้

1. นักเรียนเกิดความคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติตนเพื่อการดำรงชีวิตเป็นสุขในชุมชน
2. ฝึกนักเรียนเป็นคนช่างสังเกต พินิจพิจารณาสิ่งที่อยู่รอบตัว เพราะสิ่งเหล่านี้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนของตนเอง

3. เป็นการปลูกฝังประชาธิปไตยในตัวผู้เรียน เนื่องจากการใช้แหล่งวิทยาการต้องเกี่ยวข้องกับขบวนการหมู่พวก และการทำงานเป็นหมู่คณะ

4. เป็นการฝึกนักเรียนใช้ทักษะวิชาการต่างๆ โดยทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างวิชา เช่น วิชาในกลุ่มทักษะ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

5. นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นขึ้นมา เพราะธรรมชาติของเด็กชอบการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ อยู่เสมอ

6. นักเรียนเรียนรู้เรื่องต่างๆ ได้ง่ายเพราะเป็นการเรียนจากประสบการณ์จริงของผู้เรียนเอง

การพัฒนาแผนการสอน

แผนการสอน

ทัศนพร นันทวงศ์ (2539, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของแผนการสอนไว้ว่าแผนการสอนคือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับเนื้อหา และจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร แผนการสอนเปรียบเสมือนเป็นพิมพ์เขียวที่บอกให้ทราบว่าในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ นั้น ถ้าต้องการให้นักเรียนบรรลุตามจุดประสงค์ได้ ผู้สอนมีหน้าที่ จะต้องทำอะไร ตรงจุดไหน การจัดบรรยากาศในการเรียนการสอน จะทำอย่างไร จึงจะทำให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย ดังนั้นแผนการสอนที่จัดทำขึ้นต้องมีองค์ประกอบต่างๆ ให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด นำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสะดวกต่อการปฏิบัติ

ขั้นตอนการเขียนแผนการสอน

1. ศึกษาหลักสูตร
2. ศึกษาคู่มือการใช้หลักสูตร
3. ศึกษาตัวอย่างแนวการสอนและคู่มือต่างๆ
4. จัดทำแผนการสอน

การทำแผนการสอน

วิณา วโรตมะวิชญ (2535, หน้า 67-70) ได้กล่าวถึงการจัดทำแผนการสอนไว้ว่าเป็นแบบฟอร์ม สำหรับครูทุกคนแล้วไม่มีแบบฟอร์มการทำแผนการสอนใดดีที่สุด ครูสามารถที่

จะเลือกตามความพอใจ และประโยชน์ใช้สอยของตนเอง โดยอาจจะดูจากแบบฟอร์มที่ให้ไว้ในส่วนนี้ซึ่งจะมีตั้งแต่บทเรียนที่เป็นการบรรยายไปจนถึงบทเรียนมีลักษณะเป็นพฤติกรรมในการที่จะเลือกแบบฟอร์มไหนนั้นครูจะต้องระลึกอยู่เสมอถึง

1. เนื้อหาวิชาที่ต้องสอน
2. วิธีการที่จะใช้
3. ความสนใจและความสามารถของนักเรียน ถ้าครูมี 3 ประการดังกล่าวข้างต้น

จะทำให้

3.1 แผนการสอนช่วยให้ทำตามวัตถุประสงค์ และมีเหตุผลสำหรับแผนการสอนประจำวัน

3.2 แผนการสอนจะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปตามลำดับก่อนหลังจะช่วยให้ให้นักเรียนมีโอกาสบรรลุวัตถุประสงค์ได้ดีที่สุด

3.3 ถ้าการยกตัวอย่างช่วยให้นักเรียนเข้าใจเรื่องได้ดียิ่งขึ้น การเตรียมการสอนจะช่วยให้มีสิ่งเหล่านี้ไว้พร้อม

3.4 ถ้าจำเป็นต้องใช้วัสดุหรือสื่อการสอนบางอย่าง (เช่น โทรทัศน์ เครื่องเล่นวิทยุเทป เครื่องฉายวิดีโอ เป็นต้น)

3.5 ถ้าตั้งใจให้การบ้านนักเรียน การเขียนไว้ในแผนการสอนเป็นการช่วยให้ทำค้างตั้งใจ

3.6 แผนการสอนช่วยให้มองเห็นว่าสามารถใช้วิธีการสอนที่แตกต่างกัน สำหรับบทเรียนต่างๆ หรือไม่

3.7 วางแผนระยะยาวในการสอนวิชานั้น

3.8 วางแผนการสอนเป็นหน่วยได้

นอกจากนั้นในแผนการสอนอาจจะบรรจุสิ่งเหล่านี้เพิ่มเติมไปอีกได้คือ

1. เตรียมวิธีการหรือการแก้ไข ความยุ่งยากหรือปัญหาในการเรียนรู้ เลือกวิธีที่ง่ายต่อการใช้ในแต่ละบท

2. เตรียมการตรวจสอบความเข้าใจ และการให้ผลย้อนกลับ เตรียมคำถาม คำตอบสำหรับการทดสอบสั้นๆ

3. ตัดสินใจว่าแบบฝึกหัดใดจะทำในห้องและชุดใดให้เป็นการบ้าน

ลำดับขั้นตอนในการทำแผนการสอน

1. พิจารณาก่อนว่าจุดประสงค์ใดที่ต้องการจะปลูกฝังในตัวผู้เรียน เมื่อได้จุดประสงค์แล้วให้พิจารณาต่อไปว่าผู้เรียนที่บรรลุตามจุดประสงค์จะแสดงออกให้สามารถสังเกตพฤติกรรมได้อย่างไร จะตรวจสอบประเมินได้อย่างไร ดังนั้นจึงควรเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และจุดประสงค์จะต้องเรียงตามลำดับขั้นให้เป็นไปตามลำดับขั้นการเรียนรู้ด้วย

2. พิจารณาความสามารถพื้นฐานของจุดประสงค์ในแต่ละแผนการสอนเพื่อใช้ในการประเมินผลก่อนเรียน ถ้านักเรียนคนใดยังขาดความสามารถพื้นฐานจะต้องจัดสอนซ่อมเสริม

3. วิเคราะห์เนื้อหา เป็นการจัดลำดับโครงสร้างและรายละเอียดของเนื้อหาจากหัวเรื่องที่กำหนดลักษณะเนื้อหาที่ต้องการนั้น จะต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับจุดประสงค์ เหมาะสมกับความสนใจของผู้เรียน

4. พิจารณารูปแบบการสอนและกิจกรรมที่จะทำให้นักเรียนบรรลุตามจุดประสงค์ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลว่านักเรียนแต่ละคนแตกต่างกันในเรื่อง ความถนัด ความสามารถ ความรู้ ทักษะ ทัศนคติ บุคลิกภาพ รูปแบบการเรียนรู้ อายุและประสบการณ์ ดังนั้นผู้สอนจะต้องพิจารณาทั้งรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style) และรูปแบบการสอน (Teaching Style)

5. พิจารณาระยะเวลาที่จะใช้ในแผนการสอน ระยะเวลาที่กำหนดไว้ จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ เช่น ระดับของจุดประสงค์ ชนิดของจุดประสงค์ จำนวนกิจกรรมที่ใช้ ความยากง่ายของเนื้อหา ปริมาณเนื้อหา

6. พิจารณาวิธีการประเมินผล

6.1 แยกแยะก่อนว่าจุดประสงค์ที่กำหนด ในแผนการสอนเป็นจุดประสงค์ด้านใด

6.2 กำหนดเกณฑ์การผ่านในแต่ละจุดประสงค์ นักเรียนจะต้องปฏิบัติถึงระดับใดหรือได้เท่าไรจึงจะยอมรับว่านักเรียน มีความรู้ ความสามารถ ตามจุดประสงค์นั้นแล้ว หรือยอมให้ผ่านจุดประสงค์นั้นแล้ว

6.3 เลือกเครื่องมือวัดให้ตรงตามวัตถุประสงค์ กล่าวคือ ถ้าเป็นจุดประสงค์ทางด้านความรู้ ความคิด (Cognitive Domain) ให้ใช้แบบทดสอบแบบปรนัยหรืออัตนัย ก็ให้คำนึงจุดมุ่งหมายของการวัดพฤติกรรมนั้น ถ้าเป็นจุดประสงค์ทางด้านปฏิบัติ (Psychomotor Domain)

ให้ประเมินโดยการสังเกต ให้ดูทั้งผลงานและวิธีการ แต่การจะสังเกตได้ดีนั้น ก็ควรจะมีเครื่องมือประกอบการสังเกตเครื่องมือที่ควรนำมา ได้แก่ แบบสำรวจรายการหรือแบบจัดอันดับคุณภาพ การวัดพฤติกรรมทางด้านการปฏิบัติโดยวิธีการใช้แบบทดสอบนั้น ถือเป็น การวัดโดยทางอ้อม ดังนั้นจึงควรใช้วิธีการให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ถ้าเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมทาง ด้านความรู้สึก (Affective Domain) ซึ่งจุดประสงค์ทางด้านนี้ มีเจตนาที่จะปรับปรุง แก้ไข หรือ เปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียน จากการที่ไม่ชอบ ไม่สนใจ ให้เป็นชอบ และสนใจ ดังนั้นจึงต้อง พยายามตรวจสอบโดยสม่ำเสมอ และทำเป็นระยะๆ สำหรับเครื่องมือที่จะใช้ในการตรวจสอบ ได้แก่ การให้เขียนรายงาน การสัมภาษณ์ การสังเกต สังคมมิติ แบบสอบถามต่างๆ หรือใช้ สเกลต่างๆ เช่น Likert Scale, Semantic Differential Scale เป็นต้น

6.4 สร้างเครื่องมือวัดในแต่ละจุดประสงค์ เพื่อที่ครูจะได้้นำแผนการสอนไปใช้ได้ทันที โดยไม่ต้องมาเสียเวลาสร้างใหม่ เครื่องมือวัดที่ควรสร้าง ได้แก่

6.4.1 เครื่องมือวัดตามจุดประสงค์ก่อนเรียน

6.4.2 เครื่องมือวัดตามจุดประสงค์ที่ใช้ประเมิน เมื่อจบแผนการสอน รวมทั้ง เครื่องมือที่จะใช้สำหรับประเมิน ภายหลังจากการสอนซ่อมเสริม ในกรณีที่ประเมินแล้วนักเรียน ไม่ผ่านจุดประสงค์

6.4.3 เครื่องมือวัดที่ครอบคลุมทุกจุดประสงค์ หรือจุดประสงค์ที่สำคัญ สำหรับการประเมินผลรวบยอด ซึ่งคงต้องมีชุดสำหรับให้นักเรียนสอบแก้ตัวรวมอยู่ด้วย

6.5 ควรจะได้มีการวิเคราะห์คุณภาพของแต่ละข้อ ในระบบ (Criterion Referenced)

7. ความรู้เพิ่มเติมและแหล่งค้นคว้า การเขียนแผนการสอนที่สมบูรณ์นั้น ถ้าสามารถเพิ่มเติมความรู้ให้กับผู้สอนนอกเหนือไปจากแบบเรียนที่ นักเรียนมีก็จะเป็นการสะดวกสำหรับผู้สอนที่ไม่ต้องค้นคว้าเพิ่มเติม

การบูรณาการ (Integration)

สุมิตร คุณานุกร (2520, หน้า 40) ได้ให้ความหมายของบูรณาการไว้ว่า บูรณาการ หมายถึง การทำให้สมบูรณ์และการทำให้เต็ม หน่วยบูรณาการ จึงหมายถึง หน่วยความรู้ที่เต็ม สมบูรณ์ คำว่า เต็มสมบูรณ์ ในที่นี้หมายถึง ความรู้ที่ได้ถูกรวบรวมมาประมวลรวมกันเข้าไว้ ภายในหน่วยเดียวกันและความรู้เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายของหน่วย

ถ้าเป็นหน่วยที่ยึดค่านิยมมาเป็นเกณฑ์ ผู้เรียนก็จะมีค่านิยม ถ้าหน่วยที่ยึดกิจกรรมเป็นแกน ผู้เรียนก็จะสามารถประกอบกิจกรรมนั้นได้ ในสมัยก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะแยกสอนเป็นวิชาๆ ไป ไม่เกี่ยวข้องกัน เช่น สอนเลขคณิต การขับร้อง วรรณคดี ฟิสิกส์ เคมี ชีวะ ต่อมานักวิชาการศึกษา เห็นว่า วิชาความรู้ที่สอนแยกๆ กันอยู่ในแต่ละวิชานั้น มักมีความสัมพันธ์กันอยู่ ดังนั้นจึงได้พยายามผสมผสานให้เนื้อหาวิชาต่างๆ มารวมกันไว้ด้วยกัน เรียกว่า การบูรณาการเนื้อหาวิชา

อัญชลี แจ่มเจริญ (2526, หน้า 225-226) ได้กล่าวถึงความหมายของบูรณาการไว้ดังนี้ บูรณาการ หมายถึง การนำเอาเนื้อหาวิชาในกลุ่มประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพมาผสมผสานกันและให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องเป็นเรื่องเดียวกัน ไม่แยกออกเป็นรายวิชา

บันลือ พดกษะวัน (2531, หน้า 107) ได้กล่าวถึงความหมายของบูรณาการไว้ดีกว่า บูรณาการ หมายถึง ความสมบูรณ์หรือเพียบพร้อมทุกด้าน เช่น ร่างกายแข็งแรง อารมณ์ดี ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ เป็นการพัฒนาทั้งสี่ด้าน (กาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา)

สรุปได้ว่า การบูรณาการในหลักสูตร คือ การนำเนื้อหาวิชาต่างๆ มาสัมพันธ์กันไว้ด้วยกัน เป็นหน่วยเดียวกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ที่สมบูรณ์ทุกด้าน

วิธีบูรณาการ

วิธีบูรณาการความรู้ นั้น สุมิตร คุณานุกร (2520, หน้า 41) แนะนำไว้ว่าสามารถทำได้ 2 วิธี ใหญ่ๆ คือ

1. บูรณาการด้วยการสอน ซึ่งแยกออกเป็นวิธีย่อยๆ อีก 4 วิธี คือ
 - 1.1 นำเอาความรู้อื่นที่ใกล้เคียงกับเรื่องที่กำลังสอนมาสัมพันธ์กัน
 - 1.2 นำเอาความรู้เกี่ยวกับเรื่องอื่นๆ ที่เป็นเหตุเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับเรื่องที่กำลังสอนมาสัมพันธ์กัน
 - 1.3 ปรับงานที่ให้เด็กทำ ให้มีลักษณะสอดคล้องกับสภาพจริงในสังคม
 - 1.4 คณะกรรมการจัดหลักสูตรเลือกแกนขึ้น แล้วขอให้ครูผู้สอนพยายามนำสิ่งที่

เป็นแกน (ความคิดรวบยอด ทักษะ และค่านิยม) เข้าไปผนวกกับสิ่งที่กำลังสอนทุกครั้งที่มีโอกาสจะสอดแทรกได้ ปฏิบัติเช่นนี้ตลอดหลักสูตร

2. บูรณาการด้วยการจัดหลักสูตร ซึ่งแยกออกเป็น 3 วิธีใหญ่ๆ คือ

2.1 การจัดเนื้อหาวิชาที่สัมพันธ์กันจากหลายๆ วิชาเข้าไว้ในเวลาของการสอนใกล้เคียงกัน

2.2 การรวมเอาวิชาที่มีเนื้อหาวิชาที่ใกล้เคียงกันเข้าไว้เป็นหมวดวิชา

2.3 การสร้างแกนขึ้นมายึดเป็นหลัก แกนนี้อาจเป็น 1) หัวเรื่อง 2) ปัญหา

3) กิจกรรม 4) ความคิดรวบยอด และ 5) ค่านิยม

ประโยชน์ของการบูรณาการ

ประโยชน์ของการบูรณาการความรู้ไม่ว่าจะเป็นด้วยการสอนหรือการจัดหลักสูตรก็ตาม สุมิตร คุณานุกร (2520, หน้า 41-42) และวิชัย ราษฎร์ศิริ (2524, หน้า 110) ได้กล่าวไว้ทำนองเดียวกันว่า

1. ช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงของการเรียนรู้ (Transfer of Learning) ความรู้ที่เรียนไปแล้วจะถูกนำมาสัมพันธ์กับความรู้ที่จะเรียนใหม่ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น

2. ช่วยจัดเนื้อหาวิชาหรือความรู้ให้อยู่ในลักษณะเหมือนชีวิตจริงคือผสมผสานและสัมพันธ์ เป็นความรู้ที่อยู่ในลักษณะหรือรูปแบบที่เอื้อต่อการนำไปใช้กับชีวิต

3. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพและปัญหาสังคมได้ดีกว่าการจัดเนื้อหาวิชาของหลักสูตรในรูปแบบเดิม ผู้เรียนจะเข้าใจว่าการกระทำหรือปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคมเป็นผลรวมจากหลายๆ สาเหตุ การที่จะเข้าใจปัญหาได้ และสามารถแก้ปัญหาได้แต่ละบุคคลควรพิจารณาปัญหาและที่มาของปัญหาอย่างกว้างๆ ใช้ความรู้จากหลายๆ วิชามาสัมพันธ์กันเพื่อสร้างความเข้าใจใหม่ๆ ขึ้น

4. ช่วยให้การสอนและการให้การศึกษาที่มีคุณค่ามากขึ้น คือ แทนที่จะเป็นขบวนการถ่ายทอดความรู้ หรือสาระแต่เพียงประการเดียว กลับช่วยให้สามารถเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็น ให้เกิดความคิดรวบยอดที่กระจ่างถูกต้อง และให้สามารถปลูกฝังค่านิยมที่ปรารถนาไว้ อีกด้วย

5. ทำให้เกิดการบูรณาการรวมหน่วยขึ้น การบูรณาการความรู้เป็นการจัดการศึกษาให้เกิดเอกภาพ ความรู้ไม่แยกไปตามวิชาต่างๆ แต่ถูกนำมารวมกันภายใต้หน่วย ส่วนหน่วยนั้นจะใช้อะไรเป็นศูนย์กลาง หรือเป็นแกนก็แล้วแต่ผู้พิจารณาหลักสูตรจะกำหนด เมื่อมีการบูรณาการรวมหน่วยเกิดขึ้น วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาหรือจัดการสอนก็เปลี่ยนไปจากการจัดเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ไปเป็นจุด เพื่อให้ความรู้นั้นไปสนองอะไรก็ตามที่ผู้พัฒนาหลักสูตรเห็นว่ามีความสำคัญ

นอกจากนี้ เสริมศรี ไชยสร (2526) ยังแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในเรื่องของการบูรณาการว่า ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ของข้อมูลต่างๆ มากมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและสังคม การวิเคราะห์ปัญหาเรื่องหนึ่งนั้นต้องใช้ข้อมูลจากหลายๆ ด้าน จึงจะเกิดความรู้ ความเข้าใจและนำไปสู่แนวทางแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ ความจำเป็นในเรื่องผสมผสานความรู้และวิธีการจากสาขาต่างๆ จึงมีมากขึ้นทุกที

การตรวจสอบประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน

สังต์ อุทรานันท์ (2533) ได้กล่าวถึงการตรวจสอบประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนไว้ว่าการจัดการเรียนการสอนที่ดำเนินการโดยทั่วไปนั้นส่วนใหญ่ครูมักจะไม่ได้ทำการตรวจสอบและประเมินว่ามีคุณภาพเป็นที่พอใจแล้วหรือยัง หากจะมีการตรวจสอบคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่บ้าง ก็มักจะเป็นการตรวจสอบโดยบุคคลภายนอก ซึ่งก็ได้สร้างความไม่สบายใจให้แก่ครูผู้สอนเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามเนื่องจากการตรวจสอบคุณภาพการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยควบคุมและเร่งรัดคุณภาพในการศึกษา และโดยการเฉพาะอย่างยิ่งหากครูได้หันมาใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานบางประการดังนั้นการตรวจสอบคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง แต่เพื่อความสบายใจแก่ครูผู้สอน โปรดเข้าใจด้วยว่าเทคนิควิธีการตรวจสอบคุณภาพการจัดการเรียนการสอนนี้เป็นเทคนิควิธีที่ผู้สอนสามารถจะดำเนินการตรวจสอบด้วยตนเองได้ ซึ่งถ้าหากครูผู้สอนได้มีการตรวจสอบคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของตนเองแล้ว หากประเมินได้ว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนผู้สอนก็ควรจะมี ความภูมิใจและภาคภูมิใจใน

ผลงานของการสอนของตนเอง วิธีการตรวจสอบคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนที่นำเสนอไว้ในที่นี้เรียกชื่อว่า "การตรวจสอบประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน" ดังนี้

1. วิธีการตรวจสอบประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน

"ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน" เป็นการประเมินคุณภาพของผลการจัดการเรียนการสอนที่ครูได้จัดขึ้นภายในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งว่ามีคุณภาพเป็นอย่างไร เช่น อาจจะเป็นการปฏิบัติ การสอนภายในกำหนดเวลาครั้งเดือน หนึ่งเดือน หนึ่งภาคเรียน หรือหนึ่งปีก็ได้ วิธีการดำเนินการตรวจสอบประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน ก็คือ ทำการทดสอบก่อนการจัดการเรียนการสอน (Pretest) หลังจากนั้นเมื่อดำเนินการจัดการเรียนการสอนผ่านไปในช่วงเวลาที่ได้กำหนดไว้ ก็ทำการทดสอบหลังการเรียนการสอน (Posttest) อีกครั้งหนึ่ง แล้วทำการคำนวณหาค่าสถิติ 3 ชนิด คือ ค่าเฉลี่ย (Mean หรือ \bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation หรือ S.D.) และค่าประสิทธิภาพการกระจาย (Coefficient of Variation หรือ C.V.) ดังจะได้กล่าวถึงวิธีการคิดคำนวณ หาค่าสถิติและการแปลความหมายจากค่าสถิติเหล่านั้นในลำดับต่อไปนี้

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบประสิทธิภาพการสอน

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบประสิทธิภาพการสอน มี 3 ชนิด คือ

2.1 ค่าเฉลี่ย (Mean หรือ \bar{X})

2.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation หรือ S.D.) และ

2.3 สัมประสิทธิ์การกระจาย (Coefficient of Variation หรือ C.V.)

3. การประเมินคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

จากวิธีการสถิติที่ได้กล่าวมาข้างต้น ก็พอสรุปลักษณะที่บ่งบอกพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครูว่าเป็นไปอย่างมีระบบหรือไม่ โดยพิจารณาค่าสถิติซึ่งการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบจะมีลักษณะดังนี้คือ

3.1 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ของคะแนนสอบหลังการสอน (Posttest) จะมาก ทั้งนี้เพราะครูได้พยายามเอาใจใส่ต่อการสอนและช่วยเหลือนักเรียนทั้งเก่งและอ่อน ให้มีความรู้ความสามารถสูงสุด อย่างไรก็ตามหากไม่มีการเปรียบเทียบกับการสอนแบบธรรมดาแล้ว ค่าคะแนนเฉลี่ย

แต่เพียงอย่างเดียวก็ไม่สามารถจะบ่งบอกถึงความสำเร็จในการสอนของครูได้ดีเพียงพอ ดังนั้นจึงควรพิจารณาค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ต่อไป

3.2 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนหลังการสอน (Posttest) จะ มีค่า น้อยกว่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนสอบก่อนการสอน (Pretest) ทั้งนี้เพราะการ ที่ครู ได้ช่วยเหลือนักเรียนทั้งเก่งและอ่อนอย่างเต็มที่จะทำให้เด็กอ่อนได้คะแนนสูงมากขึ้นไป ใกล้เคียง กับเด็กเก่ง เนื่องจากเด็กเก่งจะถูกสะกดกันด้วยคะแนนเต็ม เมื่อเป็นเช่นนี้ความรู้ความ สามารถของนักเรียนหลังจากการสอนจะมีความใกล้เคียงกันมากกว่าก่อนสอน จากสภาพการณ์นี้เองหากพบว่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนสอบหลังการสอนมีค่าลดลง ก็พอจะคาดการณ์ ได้ว่าครู ได้ดำเนินการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบแล้วอย่างไรก็ตามถ้าจะประเมินว่าการเรียน การสอนที่ผ่านมานั้นมีคุณภาพสูงพอแล้วหรือยัง ก็ยังไม่สามารถบอกได้ ดังนั้นจึงควรจะทำ การพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ต่อไป

3.3 ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของคะแนนสอบหลังการสอนจะมีค่าลด ต่ำลงมาก ทั้งนี้เพราะการสอนอย่างเป็นระบบจะทำให้ความรู้ความสามารถของนักเรียนมีความ ใกล้เคียงกันนั่นคือค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งเป็นตัวตั้งจะมีค่าลดลง น้อยลง และ ขณะเดียวกันจากการที่ครูได้ช่วยเหลือนักเรียนอย่างเต็มที่จะทำให้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ของคะแนนสอบ หลังการสอนซึ่งเป็นตัวหามมีค่ามากขึ้น จึงเป็นเหตุให้ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ที่เกิด จากการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบมีค่าลดลงเป็นอย่างมาก

สำหรับการพิจารณาตัดสินว่าการดำเนินการเรียนการสอนที่ผ่านมานั้นมีประสิทธิ ภาพเป็นอย่างไรนั้นควรพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ดังนี้

C.V. ต่ำกว่า 10%	อยู่ในเกณฑ์ดีมาก
C.V. 10 - 15%	อยู่ในเกณฑ์ดี
C.V. มากกว่า 15%	คุณภาพการสอนยังไม่เป็นที่น่าพอใจ

4. คุณภาพการเรียนการสอนซึ่งเกิดจากการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

ลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพนั้นจะเป็นการช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคน ได้พัฒนาขีดความสามารถของตนเองให้ถึงขั้นสูงสุด ในลักษณะเช่นนี้โดยธรรมชาติแล้วผู้เรียน ที่มีความรู้ความสามารถค่อนข้างต่ำในตอนแรก (ก่อนที่จะดำเนินการสอน) จะสามารถพัฒนา

ขีดความสามารถได้มากกว่าผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถสูงสุดแล้ว ดังนั้นลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพนอกจากจะดูได้จากค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ของคะแนนผลการทดสอบหลังการสอนซึ่งจะสูงกว่าก่อนการดำเนินการสอนแล้วควรดูจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนผลการทดสอบก่อนการเรียนการสอนอีกด้วย

การจัดการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติและการประเมินผล

หลักการจัดดำเนินการสอนทักษะปฏิบัติ

ชาอุชัย อินทรประวัติ และ พวงเพ็ญ อินทรประวัติ (2532, หน้า 194-195) ได้กล่าวถึงหลักในการจัดการสอนทักษะปฏิบัติไว้ดังนี้

1. การได้รู้ถึงความสำคัญหรือประโยชน์ของสิ่งที่จะเรียนก่อนจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้กับการทำงานต่อไป ดังนั้นครูจึงควรชี้แจงให้ผู้เรียนรู้ถึงความสำคัญและประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียน ก่อนที่จะลงมือสอน
2. การเรียนรู้ทักษะเกิดขึ้นได้ดี เมื่อผู้เรียนได้เห็นแบบอย่างและได้รับการเสริมแรง ภายหลังที่ผู้เรียนมีพฤติกรรมการเล่นแบบ แบบอย่างนั้นและได้กระทำซ้ำๆ หลายๆ ครั้ง (ทฤษฎีของนักจิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมนิยม) ดังนั้นครูจะสามารถสอนงานทักษะปฏิบัติได้โดยการแสดงแบบอย่างให้ผู้เรียนดู และปฏิบัติตาม และปล่อยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกฝนการทำงานด้วยตัวเองซ้ำๆ หลายๆ ครั้ง
3. การฝึกฝนโดยได้รับผลข้อมูลย้อนกลับเป็นระยะๆ จะทำให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญในการทำงาน ดังนั้นครูจะต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนงานที่ได้รับการสอน โดยครูจะต้องจัดการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นระยะๆ และฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการสังเกตและให้ผลย้อนกลับด้วยตัวเอง (ทฤษฎีของนักจิตวิทยา ไชเบอร์เนติก)
4. ความสามารถในการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของผู้เรียน จะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะนั้นอย่างเพียงพอ และจะมีพัฒนาการถึงขั้นสามารถแสดงทักษะปฏิบัตินั้นได้โดยอัตโนมัติ
5. การฝึกทักษะปฏิบัตินั้น จะต้องได้รับการพัฒนาและฝึกฝนไปที่ละน้อย โดยอาศัยเวลาทักษะที่ดี ไม่อาจฝึกฝนให้เกิดได้ด้วยเวลาอันสั้น

6. องค์ประกอบที่ควรมีในกระบวนการเรียนการสอน คือ
 - 6.1 ชิ้นงานต้นแบบ
 - 6.2 ขั้นตอนการปฏิบัติอย่างละเอียดและชัดเจน
 - 6.3 การสาธิต การปฏิบัติงานอย่างละเอียดและชัดเจน
 - 6.4 การสาธิต การทำงานซ้ำอีกครั้งตั้งแต่ต้นจนจบ
 - 6.5 การแสดงการปฏิบัติแต่ละขั้นตอนอย่างง่ายๆ และทำให้ดูอย่างช้าๆ
 - 6.6 การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือทำเอง ตั้งแต่ต้นจนจบในสายตาครูและครูเป็นผู้เลี้ยง
7. การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำงานเองตามลำพัง แล้วนำผลงานที่ทำได้มาตรวจสอบกับชิ้นงานต้นแบบ
 - 7.1 ขั้นทำให้เกิดความรู้
 - 7.2 ขั้นให้ปฏิบัติ
 - 7.3 ขั้นทบทวนเพื่อให้เกิดความคงทนของการเรียนรู้
8. การสอนทักษะปฏิบัติสามารถจัดทำดำเนินการได้ตามขั้นตอนต่อไปนี้
 - 8.1 บอกให้ทราบว่าทำอะไร ซึ่งแจ้งให้เห็นความสำคัญ เพื่อเราให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและกระตุ้นให้เห็นว่า สิ่งที่ทำนั้นมีความจำเป็นสำหรับตนอย่างไร ต่อจากนั้นจึงสาธิตให้ดูทีละขั้น ตั้งแต่ต้นจนจบ เพื่อให้ผู้เรียนจัดระบบที่จะเรียนเป็นเรื่องเป็นราว เมื่อสาธิตจนอธิบายได้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ เน้นจุดสำคัญหรือจุดที่ต้องสังเกต
 - 8.2 ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกฝนทันที หลังจากการสังเกต สิ่งที่ต้องคำนึงถึงการทำความเข้าใจและการเสริมแรง
 - 8.3 ขณะฝึกให้คำแนะนำเพื่อให้เด็กทำทักษะนั้นๆ ได้ด้วยตนเอง
 - 8.4 ให้คำแนะนำในลักษณะที่อยู่ในบรรยากาศที่สบายๆ ไม่วิจารณ์
 - 8.5 ในการฝึก การเน้นสิ่งที่ถูกเป็นสิ่งที่มิมีประโยชน์
9. ในการสอนทักษะปฏิบัติ ครูจะต้องดำเนินการจัดให้มีกิจกรรมตามลำดับดังนี้
 - 9.1 ระบุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน
 - 9.2 อธิบายเหตุผลพื้นฐาน

9.3 สาธิตวิธีทำ

9.4 ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ

9.5 มีการถ่ายโอนการฝึกปฏิบัติ

10. สิ่งที่ครูควรทำในขณะที่ดำเนินการสอน คือ

10.1 กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

10.2 รักษาความตั้งใจในระหว่างบทเรียน

10.3 นำผู้เรียนเข้าสู่ เรื่องที่จะเรียนด้วยความตั้งใจ

เนื่องจากความสนใจของผู้เรียนมีระยะเวลาจำกัดผู้เรียนจะเกิดความสนใจ เมื่อถูกกระตุ้นให้เกิดความสงสัยว่าสิ่งที่จะเรียนเป็นอะไร แต่เมื่อรู้แล้ว ความสนใจก็จะลดน้อยลง ดังนั้นครูจึงควรให้ความรู้ เนื้อหา ในช่วงเวลาสั้นๆ ผู้เรียนจะรับเนื้อหาได้ดีกว่า ความรู้ในช่วงยาวๆ ผู้เรียนจะรับรู้เนื้อหาได้ดีเฉพาะในตอนต้น และตอนท้ายของบทเรียน

11. การจัดแบ่งเวลาในการฝึก ควรจัดช่วงให้ยาวนาน พอที่จะให้ผู้เรียนได้ปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติของตนเองได้พอสมควร แต่ก็ไม่นานจนทำให้ผู้เรียนเกิดการล้า จำนวนของการฝึกหัดบททวนจะมีผลต่อการเรียนรู้ในระดับหนึ่ง ซึ่งถ้ามากเกินไปก็จะไม่ได้ผลถึงระดับที่ต้องการ ถ้ามากเกินไปก็มิได้ช่วยให้ผลของการเรียนรู้มากขึ้นกว่าระดับที่ต้องการมากนัก ดังนั้นครูควรจัดแบ่งช่วงเวลาในการฝึกให้เหมาะสม

หลักการประเมินผลการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2535, หน้า 223-224) ได้กล่าวถึงหลักในการประเมินผลการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติไว้ ดังต่อไปนี้

1. การประเมินผลการปฏิบัติเป็นรายบุคคล ทำให้ผู้เรียนสามารถปรับปรุงทักษะได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นครูควรกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ประเมินตัวเองอย่างอิสระ

2. การสอนทักษะปฏิบัติจะให้ความสำคัญกับการกระทำรายบุคคลมากกว่าการทำงานเป็นกลุ่ม ดังนั้นครูจึงควรพิจารณาผลการทำงานของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ครูจะต้องทดสอบจนแน่ใจก่อนว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถในการทำงานได้ไม่ใช่พิจารณาจากผลงานของกลุ่มแต่เพียงประการเดียว

3. การประเมินผลการปฏิบัติทักษะย่อยของผู้เรียน ทักษะย่อยใดที่ผู้เรียนยังไม่ประสบความสำเร็จ ให้ผู้เรียนกลับไปฝึกใหม่จนประสบความสำเร็จก่อน

4. การประเมินผลการเรียนรู้ ทางเจตคติ และลักษณะนิสัยของผู้เรียน ครูสามารถสังเกตได้จากระดับความกระตือรือร้นของผู้เรียนในการเรียนทักษะต่อไป

5. การประเมินผลการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ สามารถกระทำได้โดยการทดสอบความสามารถทางกล้ามเนื้อของผู้เรียนที่แสดงออกมาในเรื่องของความเร็ว ความถูกต้อง ความแข็งแรง ความคงทนและการประสานสัมพันธ์กัน

เพื่อให้เห็นภาพรวมของขอบเขตวิธีการและเครื่องมือวัดพฤติกรรมด้านการปฏิบัติงาน จึงเสนอลักษณะการวัด การวัดกระบวนการ และการวัดผลงาน ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2539ฯ, หน้า 144)

ลักษณะการวัด

1. พฤติกรรมที่กำหนดให้นักเรียนแสดงออกอยู่ในรูปของการปฏิบัติ
2. มีการใช้วัสดุอุปกรณ์
3. ลดการใช้ทักษะทางภาษา (ยกเว้นการวัดพฤติกรรมทักษะพิสัย ระดับที่สี่ของคลิบเลอร์ คือ พฤติกรรมที่ต้องใช้คำพูด)
4. มีกระบวนการปฏิบัติงาน ที่วัดได้
5. มีผลงานอยู่ในรูปที่วัดได้

การวัดกระบวนการ

1. ระบุขั้นตอนการปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจน
2. วัดกระบวนการปฏิบัติงานของนักเรียนรายคนได้อย่างเป็นปรนัย
3. หลักฐานที่ใช้วัดทักษะการปฏิบัติ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานมากกว่าจะเกิดขึ้นตอนเสร็จสิ้นการทำงาน
4. ต้องเน้นประสิทธิภาพและความแม่นยำของการดำเนินงาน
5. ต้องตรวจสอบความสามารถในการใช้เครื่องมือได้อย่างถูกต้อง
6. วิธีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพหรือความเสี่ยงที่จะเกิดอันตราย

7. เมื่อไม่สามารถประเมินคุณภาพของผลงานได้

8. ไม่มีผลงานเป็นรูปธรรม

การวัดผลงาน

1. ผลงานมีความสำคัญอย่างมากและมากกว่าวิธีการ

2. ผลการปฏิบัติงานสามารถวัดได้อย่างถูกต้องและเป็นปรนัย

3. หลักฐาน / ข้อมูลที่ใช้ในการวัดส่วนใหญ่เกิดขึ้นตอนงานเสร็จสิ้น

4. ขั้นตอนการปฏิบัติงานมีหลายวิธีการกำหนดได้ยากหรือไม่แน่นอน ผู้ปฏิบัติสามารถใช้วิธีการและขั้นตอนอย่างไรก็ได้ แต่ได้ผลงานที่ดี

5. วิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติงานนั้น สังเกตและประเมินได้ยาก

โดยปกติการวัดการปฏิบัติงานมักวัดและประเมินทั้งกระบวนการและผลงานแต่กิจกรรมบางอย่างไม่มีผลงานคงทนอยู่ให้ตรวจสอบได้ ภายหลังจากสิ้นสุดกระบวนการทำงาน เนื่องจากผลงานเกิดขึ้นพร้อมๆ กันกับการปฏิบัติงาน ในกรณีเช่นนี้จำเป็นต้องวัดผลงานไปพร้อมๆ กับกระบวนการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร หน่วยการสอนและหลักสูตรท้องถิ่นมีดังต่อไปนี้

ณรงค์ ก่องแก้ว (2541) ได้ศึกษาถึงการใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นคือ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัตถุ ในการพัฒนาหลักสูตรลักษณะที่ดำเนินการมา ได้แก่ การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน และการปรับปรุงหรือเลือกสื่อการสอน ปัญหาในการนำแหล่งวิทยาการท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรคือ ขาดงบประมาณในการสนับสนุน

อเนก ยารังษี (2537, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น : กรณีการศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดพะเยา พบว่า ทรัพยากรท้องถิ่นที่โรงเรียนโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่นนำมาใช้ในงานวิชาการ 1) ทรัพยากรบุคคล ได้แก่ คีษานีเทศก์ นักวิชาการ ครูอาจารย์จากสถานศึกษาอื่น และผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งนำมาใช้ในลักษณะของคำปรึกษาและข้อเสนอแนะ เชิญเป็นวิทยากรในการให้ความรู้ 2) ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ โสตทัศนอุปกรณ์ สถานศึกษาอื่นๆ นำมาใช้ในลักษณะของการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา 3) ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ หินแร่ และสัตว์ประเภทต่างๆ นำมาใช้ในลักษณะสื่อการเรียนการสอน 4) ทรัพยากรทางสังคม ได้แก่ วันสำคัญ และวัฒนธรรมประเพณี นำมาใช้ในลักษณะให้ครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมโดยตรง สำหรับปัญหาในการใช้แหล่งทรัพยากรท้องถิ่น พบว่า 1) ปัญหาการใช้ทรัพยากรบุคคล คือ ได้รับความร่วมมือจากบุคคลที่เป็นทรัพยากรน้อยกว่าที่ควร และบุคคลที่เป็นทรัพยากรไม่มีเวลาว่างพอในการให้ความช่วยเหลือ 2) ปัญหาการใช้ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น คือ ช่วงเวลาไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้ทรัพยากรและทรัพยากรมีปริมาณจำกัด 3) ปัญหาการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติ ไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นต้นแบบ

วิจิตร ไชยศิลป์ (2536) ได้สำรวจการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน พบว่า สภาพการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นครูส่วนใหญ่มีการพัฒนาหลักสูตรในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและกลุ่มทักษะภาษาไทย โดยปรับกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมเสริม ปรับสื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่แล้ว และจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ได้แก่ ครูฝึกสอนในระดับชั้นเดียวกัน ส่วนการปรับเพิ่มลด รายละเอียดการจัดทำเนื้อหาวิชาวิชาขึ้นใหม่ มีการดำเนินงานค่อนข้างน้อยและดำเนินการในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มทักษะภาษาไทย และทักษะคณิตศาสตร์เท่านั้น สำหรับปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรส่วนใหญ่ ได้แก่ ขาดเอกสารหรือแหล่งความรู้สำหรับให้ครูศึกษาค้นคว้า ขาดวัสดุและงบประมาณในการดำเนินงาน

รุ่งฟ้า หิรัญวงศ์ (2535, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเขตการศึกษา 6 พบว่า ครูร้อยละ 52.8 มีความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพหมวดงานเลือกให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นอยู่ในระดับที่ยังต้องปรับปรุง และมีปัญหา ครูศึกษาเอกสารหลักสูตรแล้วแต่ยังขาดความเข้าใจ

สกลวรรณ สุรามณี (2537) ได้ศึกษาการพัฒนาหน่วยแหล่งวิทยาการเรื่อง "จอมทองท้องถิ่นของเรา" พบว่า ผลงานที่ผลิตได้และพัฒนาขึ้น อันได้แก่ เอกสารคู่มือการใช้หน่วยและเอกสาร เนื้อหาประกอบหน่วยมีประโยชน์ต่อครูในหมวดสังคมศึกษาที่จะสามารถนำหน่วยแหล่งวิทยาการที่พัฒนาขึ้นไปใช้โดยตรงแล้ว ยังสามารถมีประโยชน์ต่อครูในหมวดวิชาภาษาไทยและศิลปศึกษาอีกด้วย

วารภรณ์ บางเลี้ยง (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นของหน่วยงานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ" พบว่าการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นมีการดำเนินงานในลักษณะของการถ่ายทอดความรู้ จากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติลงไปตามลำดับ จนถึงโรงเรียน กลุ่มประสบการณ์ที่ปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นส่วนใหญ่ ได้แก่ กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ซึ่งเป็นการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ ได้แก่ ทักษะในการพัฒนาหลักสูตรของบุคลากรที่เกี่ยวข้องและแหล่งความรู้

มนธิรา คำกลาง (2532) ได้ศึกษาการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการใช้หลักสูตรท้องถิ่น พบว่า ครูได้รับสื่อการเรียนการสอนล่าช้าไม่ทันเวลาใช้และไม่สามารถร้องเพลงในแผนการสอนได้ และเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรท้องถิ่นพบว่า ด้านจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อการเรียนการสอนมีความเหมาะสมระดับปานกลาง การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมระดับมาก

ดรฤณี ศรีตระกูล (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหน่วยการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หน่วยที่ 4 ชาติไทย หน่วยย่อยที่ 4 ศิลปวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ความเข้าใจในเรื่องศิลปวัฒนธรรมของนักเรียนหลังการใช้หน่วยการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าก่อนการใช้หน่วยการสอน และสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้สำหรับพฤติกรรมการเรียนการสอนและความคิดเห็นของนักเรียนอยู่ในระดับดีเป็นส่วนมาก

ชาญชิต ทัพพณี (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแผนการสอนเรื่อง มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า คะแนนจากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีความแตกต่างกัน คือ นักเรียนทำคะแนนจากแบบทดสอบก่อนเรียน โดยเฉลี่ย 11.25 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 37.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.55 และเมื่อภายหลังที่เรียนจากแผนการสอนบูรณาการแล้ว ทำการทดสอบหลังเรียนปรากฏว่า ได้คะแนนโดยเฉลี่ย 21.55 คะแนน และมีค่าประสิทธิภาพการเรียนการสอน 11.78% ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดี และนักเรียนส่วนมากมีความคิดเห็นที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

หัตทยา เจียมศักดิ์ (2539) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง หัตกรรมในท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ต้องการให้มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับหัตกรรมในท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหา การละเลยภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้เด็กรุ่นใหม่หันไปประกอบอาชีพอื่นที่มีอยู่นอกชุมชนและมุ่งหวังจะให้มีการอนุรักษ์และพัฒนาอาชีพต่อไปในอนาคต นักเรียนส่วนมากได้ให้ความสนใจและเห็นคุณค่าของความรู้ที่ได้รับจากบรรพบุรุษ ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ล้าสมัย สามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดีและการเรียนเรื่องนี้ทำให้นักเรียนเกิดความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่นอีกด้วย

จากผลการวิจัยดังกล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์ และสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เรื่องราว ชีวิตจริงของตนเองในท้องถิ่น เรียนรู้สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคมในท้องถิ่นจากใกล้ตัวไปสู่ไกลตัวออกไป สามารถพัฒนาชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นของตนเองได้

จากผลการวิจัยดังกล่าวยังได้พบว่า ในส่วนของครูผู้สอนยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาของท้องถิ่นนั้นๆ ขาดเอกสารหรือแหล่งความรู้ สำหรับให้ครูศึกษาค้นคว้าและจัดทำแผนการสอน ขาดวัสดุและงบประมาณในการดำเนินงาน จากสภาพการณ์และปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าน่าจะได้มีการหาแนวทางแก้ไขปัญหาการพัฒนาหลักสูตรและแผนการสอนให้เอื้อประโยชน์ต่อครูในท้องถิ่นเพื่อจะได้แผนการสอนตรงตามเป้าหมาย